

BANDLIK SIYOSATINI BOSHQARUV OBYEKTI SIFATIDA TALQIN QILISH: YOSHLAR BANDLIGI MISOLIDA

Babayev Anvarjon Nematjonovich

Mirzo Ulug'bek tumani Oqibat mahalla

fuqarolar yig'inida tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi

bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish

masalalari bo'yicha hokim yordamchisi

«Geologiya fanlar universiteti» Davlat muassasida

o'qituvchi-assistent

ngmk10@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18384578>

Zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish sharoitida bandlik siyosati faqat davlat tomonidan amalga oshiriladigan chora-tadbirlar majmui sifatida emas, balki murakkab boshqaruv tizimi sifatida shakllanmoqda. An'anaviy yondashuvlarda bandlik siyosati ko'proq natijaviy kategoriya — ya'ni ish o'rinlari soni, ishsizlik darajasi yoki bandlik ko'rsatkichlari orqali baholanadi. Biroq zamonaviy ilmiy yondashuvlar bandlik siyosatini jarayon sifatida, ya'ni boshqariladigan tizim, institutlararo munosabatlar va mexanizmlar majmui sifatida talqin qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda (OECD, 2020; ILO, 2020). Yoshlar bandligi bu jarayonda alohida strategik segment sifatida namoyon bo'ladi. Yoshlar mehnat bozorining eng dinamik, ammo eng zaif qatlamlaridan biri bo'lib, ularning bandligi iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy integratsiya va inson kapitalini rivojlantirish bilan bevosita bog'liqdir (Becker, 1993; Heckman, 2006). Shu sababli yoshlar bandligi siyosatini faqat ijtimoiy muammo sifatida emas, balki alohida boshqaruv obyekti sifatida ko'rib chiqish zarurati yuzaga keladi. Bandlik siyosatini boshqaruv obyekti sifatida talqin qilish bir necha metodologik asoslarni talab etadi. Birinchidan, bandlik siyosati davlat institutlari, mehnat bozori mexanizmlari, ta'lim tizimi, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi o'zaro bog'liq munosabatlar tizimi sifatida ko'riladi. Bu yondashuv bandlik siyosatini alohida qarorlar yig'indisi emas, balki institutlararo boshqaruv tizimi sifatida tushuntiradi (Bobkov & Volgin, 2016; Gimpelson & Kapelyushnikov, 2015). Ikkinchidan, boshqaruv obyekti sifatida bandlik siyosati normativ-huquqiy asoslar, institutsional mexanizmlar, moliyaviy instrumentlar va monitoring-baholash tizimlari orqali shakllanadi. Uchinchidan, bandlik siyosati adaptiv tizim sifatida tashqi muhitdagi o'zgarishlarga moslashuvchan javob bera olishi lozim. Yoshlar bandligi misolida ushbu yondashuv ayniqsa dolzarbdir. O'zbekiston sharoitida normativ-huquqiy baza (Mehnat kodeksi; "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun; Vazirlar Mahkamasining yoshlar siyosatiga oid qarorlari) yoshlar bandligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan asoslarni shakllantirgan bo'lsa-da, amaliyotda bandlik siyosati ko'pincha alohida dasturlar va loyihalar orqali amalga oshiriladi. Bu esa boshqaruv jarayonining fragmentarlashuviga olib keladi (Abdurahmonov, 2019; Vahobov & Teshabayev, 2015). Natijada bandlik siyosati yaxlit boshqaruv tizimi sifatida emas, balki chora-tadbirlar majmui sifatida namoyon bo'ladi. Bandlik siyosatini boshqaruv obyekti sifatida talqin qilish ushbu fragmentarlikni bartaraf etish imkonini beradi. Bu yondashuv doirasida bandlik siyosati quyidagi komponentlar orqali izohlanadi:

(1) strategik maqsadlar tizimi;

(2) boshqaruv subyektlari (davlat institutlari, mahalliy boshqaruv, sektorlararo hamkorlik tuzilmalari);

(3) boshqaruv obyektlari (yoshlar mehnat bozori segmenti);

(4) boshqaruv vositalari (ta'lim, kasbiy tayyorlash, moliyaviy rag'batlar, institutlararo mexanizmlar);

(5) monitoring va baholash tizimi.

Bu model bandlik siyosatini faqat ijtimoiy siyosat yo'nalishi sifatida emas, balki to'laonli boshqaruv kategoriyasi sifatida tushuntirish imkonini beradi.

Nazariy jihatdan bunday talqin bandlik siyosatini "natija" emas, balki "jarayon" sifatida ko'rishga asoslanadi. Natijada yoshlar bandligi mehnat bozoriga moslashuv jarayoni sifatida emas, balki boshqariladigan ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida talqin qilinadi. Bu esa siyosat ishlab chiqish jarayonida fragmentar qarorlar o'rniga tizimli va integratsiyalashgan boshqaruv modellarini shakllantirishga zamin yaratadi (OECD, 2020; ILO, 2020).

Xulosa qilib aytganda, bandlik siyosatini boshqaruv obyekti sifatida talqin qilish yondashuvi yoshlar bandligini boshqarish sohasida yangi nazariy-metodologik yo'nalishni shakllantiradi. Ushbu yondashuv bandlik siyosatini alohida chora-tadbirlar yig'indisi emas, balki institutlararo boshqaruv tizimi sifatida tushuntirishga xizmat qiladi. Natijada yoshlar bandligini ta'minlash jarayoni barqaror, tizimli va ilmiy asoslangan boshqaruv modeli orqali amalga oshirilishi mumkin bo'ladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
2. Heckman, J. J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science*, 312(5782), 1900–1902. <https://doi.org/10.1126/science.1128898>
3. OECD. (2020). *Youth employment outlook 2020*. Paris: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/empl_outlook-2020-en
4. International Labour Organization. (2020). *Global employment trends for youth 2020: Technology and the future of jobs*. Geneva: ILO.
5. Abdurahmonov, Q. X. (2019). *Mehnat iqtisodiyoti va bandlik*. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Vahobov, A. X., & Teshabayev, Sh. X. (2015). *Iqtisodiy rivojlanish va bandlik masalalari*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
7. Bobkov, V. N., & Volgin, N. A. (2016). *Рынок труда и государственная политика занятости*. Москва: Экономика.
8. Gimpelson, V. E., & Kapelyushnikov, R. I. (2015). *Российский рынок труда: институты и трансформации*. Москва: НИУ ВШЭ.